

Klub do 100 metrů: Mýtus, nebo realita?

Poznámka redakce: Dějiny potápění lze charakterizovat jako snahu o dosahování co největší hloubky a co nejdelšího času „tam dole“. Sportovní potápění v tom není žádnou výjimkou. Dnes máme samozřejmě k dispozici takové vymoženosti, jakými jsou technologie používání plyných směsí a rebreathery, které umožňují správně vyškoleným potápěčům provádět velice hluboké ponory s poměrně nízkým stupněm rizika.

Koncem osmdesátých a začátkem devadesátých let minulého století však byla situace velmi odlišná, neboť jedinou možností bylo potápění se vzduchem a rekreačním potápěčům se doporučovalo, aby omezovali svůj pobyt pod vodou maximálně do hloubky 40-50 metrů, což záleželo nejen na lokalitě, ale také na organizaci, u které potápěč absolvoval svůj výcvik. Dekompresní ponory se silně nedoporučovaly.

Navzdory těmto varováním existovaly malé skupinky „odvážných“ potápěčů, kteří se na vlastní nebezpečí odvažovali do větších hloubek, v některých případech za výzkumným účelem, jiní jednoduše proto, aby se měli čím pochlubit. Při těchto pokusech museli potápěči zápasit s negativními účinky dusíkové narkózy a s nebezpečím toxicity kyslíku v centrální nervové soustavě, která mohla způsobit ztrátu vědomí, jakož i se zvýšenou hustotou plynu vedoucí k narůstání objemu CO₂. Tragickým následkem byl až nepoměrně vysoký počet potápěčů, kteří přišli při těchto pokusech o život.

Není divu, že tito potápěči své hluboké ponory často utajovali, aby je nikdo nepranířoval a/nebo se jim nevysmíval, nebo - a to by bylo ještě horší - aby je nenásledovali méně zkušené potápěči, které by to mohlo připravit o život. V následujícím článku popisuje zkušený instruktor potápění a spisovatel Claudio Di Manao zábavným způsobem jednu takovou skupinu, o které se vědělo, že působí v oblasti Sharm el Sheikh. Ze zřejmých důvodů však DAN Europe takové potápění neschvaluje.

Počátkem devadesátých let minulého století se vedla válka proti pěstování jakýchkoli místních psychoaktivních rostlin v nejrůznějších (i těch nejvzdálenějších) lesích a vrchovinách, navíc všude ve světě bojovali instruktoři a trenéři potápění proti rekreačnímu používání nejrozšířenějšího plynu v atmosféře. Samozřejmě tím mám na mysli dusík.

V té době se kompenzátory vyvážení (BCD) teprve pozvolna přestaly považovat za jakýsi dábelický instrument, nitrox, který se měl brzy proslavit jako plyn „vúdú“, ještě nepřekročil hranice od technického k rekreačnímu potápění a o dusíkové narkóze kolovaly mezi potápěčským bratrstvem až neuvěřitelné zkazky. Blízkost pouště, odedávna velká inspirace pro lidstvo, dala vzniknout v egyptském Sharm el Sheikh jedinečné skupině svérázných filozofů, kteří vytvořili proslulý klub, jehož příběh stojí za vyprávění.

Bylo nebylo, v Sharm el Sheikhu u vchodu do jednoho baru kdysi stávala velká dřevěná tabule, alespoň tak se o tom vypráví v legendách. Vypadala přesně tak, jak to známe u restaurací a jídelen s nabídkou hlavních jídel dne, jenže tady vždy visel výtisk záznamu z potápěčského počítače. „Sarah: 103“ však nebyl žádný drahý salát, jednalo se o potvrzení o přijetí do Klubu. Jméno, dosažená hloubka a počítač sloužily jako jasný důkaz. Znamenalo to, že Sarah byla přijata do *Klubu do 100 metrů*. Tedy do hloubky 100 metrů jen se vzduchem!

Do tehdejší komunity nacházející se mezi pouštěm a mořem trimix zatím ještě nedorazil. Trimix tehdy dýchali jen komerční potápěči pracující ve velkých hloubkách a ti pobývali na plošinách na otevřeném moři, přičemž neměli ani nejmenší zájem připojit se k zástupcům rekreačních potápěčů. Hloubkoví potápěči se podělili o své perly moudrosti jen málokdy, a když už tak učinili, používali až obskurně stručné, téměř zakódované formy literární komunikace.

Podle jakéhosi zvykového zákona platného pro šíření zpráv¹ v Sharm el Sheikhu se opakovaně objevovaly jen ty nejvíce znepokojivé (ale „zaručené“) novinky. Hélium se stalo doslova zrádným plynem, dokonce výbušným. V podstatě se věřilo, že kromě efektu hélia typu „Kačer Donald“ (tj. typické modulace hlasu) není hélium žádným zvláštním přínosem a nenabízí žádné nové možnosti. Hlavně však a především: Hélium nebylo k dispozici. V té době panovala v Sharm el Sheikhu všeobecná nálada, že by se mělo zakázat potápění do hloubky větší než 30 metrů, což vyvolalo mezi školicími agenturami a instruktory technického potápění obavy a otázky typu: „Budeme vůbec moci nabízet a prodávat kurzy na hloubkové potápění s trimixem nebo se vzduchem?“

Členové Klubu byli přesvědčeni, že v teplých a křišťálově čistých vodách Sharmu může dojít k narkóze pouze ve větších hloubkách. Zastávali mantru, že „každý plyn je méně hustý, když se dýchá v teplé vodě!“ Tato zásada sice měla své [vědecké opodstatnění](#), ale k dosažení požadovaných hloubek bez nástupu oslabující narkózy by musela mít voda v Rudém moři teplotu kolem 200°F (93°C), a to by tam vlastně už

nebyla voda žádná! A samozřejmě by tam také nebyli žádní potápěči. A subjektivní zkušenosti členů Klubu daly vzniknout ještě další ústní tradici, i když o té nikde žádná vědecká zmínka neexistovala: „Narkóza slábne v podmínkách dobré viditelnosti.“ K mnoha dalším přesvědčením (až pověrám) rozšířeným mezi velkou částí potápěčské komunity patřila i teze, že „narkóza se dá udržet pod kontrolou.“ Z čehož plynul i důsledek: „Správným výcvikem a tréninkem je možné naučit se udržet narkózu pod kontrolou.“

Vše záleží na výcviku

Přesvědčení, že narkóza se dá díky správnému výcviku zvládnout, se začalo rozšiřovat na základě zkušenosti, že alkoholicí a drogově závislí jedinci snášejí vyšší dávky anestetik, přičemž mezi dusíkem a anestetikem neexistuje žádný velký rozdíl (což je pravda). Navíc se předpokládalo, že odolnost na dusík vyžaduje trénink jak nad hladinou, tak i pod ní, tedy pod vodou s ponory se vzduchem do větších a ještě větších hloubek, na povrchu pak s vhodným užíváním psychoaktivních látek. Nejdostupnější látkou byla ona dobře známá žlutavá „živá voda“, o něco méně dostupná pak byla jedna zakázaná mírně páchnoucí rostlina. Konzumace se musela konat každý večer mezi šestou až jedenáctou hodinou, pokud možno ve větších dávkách a každodenně. Členové Klubu se tomuto výcviku věnovali s velkým úsilím. Výsledkem byla skutečnost, že test na residuální alkohol provedený vedoucím lékařem hyperbarického střediska v Sharm el Sheikh v několika místních potápěčských střediscích jednoho dne v 8:00 ráno prokázal, že nejméně 10% tamějších zaměstnanců se nacházelo v tréninkovém procesu prakticky nepřetržitě.

Ale zatímco Klub úspěšně získával své další hrdiny a fanoušky – až do té míry, že onen neslavně proslulý bar dokonce umístil na svůj pult mosazné štítky se jmény nejodvážnějších členů – technické potápění začalo nenápadně ovlivňovat svého rekreačního bratříčka. Mezi tehdejší potápěčskou elitu začaly pronikat první příručky pro nácvik potápění s nitroxem. A právě tehdy se začaly množit otázky na záhadné mizení členů Klubu. Ve zmíněných příručkách se naznačovalo, že důvodem nebyla elektrolyza. Co s tím měla elektrolyza společného? Zde je třeba poznamenat, že Sharm byl tehdy komunitou mnoha tuláků a tudíž se tam vyskytovalo i mnoho námořníků. A hodně námořníků věřilo a stále věří, že hliníková plechovka s ocelovým nýtem uvnitř se ve slané vodě velice rychle a snadno rozpustí.

Nezbývá než dodat, že tak tomu není.

Již první nitroxové příručky upozorňovaly na některé alarmující účinky kyslíku v hloubce. Mnohé z těchto příruček jsou stále v oběhu, ale zároveň se uchytila nebezpečná pověra, že i kyslíková toxicita se dá ovlivnit a zvládnout tréninkem. Stejně jako narkóza. Kyslík přece povzbuzuje a zlepšuje výkonnost všeho druhu! „Zeptejte se mé ženy,“ řekl mi jeden nitroxový instruktor ve snaze přesvědčit mne. (Redakční poznámka: Zakladatel International Association of Nitrox Divers (IAND), ze které se později stala *Mezinárodní asociace nitroxových a technických potápěčů* (IANTD) do dneška tvrdí, že „nitrox zkvalitňuje sexuální život!“)

Jak by tedy mohl být kyslík tak nezdravý plyn? Jen je třeba rozpoznat varovné signály toxicity. Podle filozofie Klubu založené a rozvinuté na základě občasně četby aktuálních „svatých“ textů na toto téma, včetně díla od Breta Gilliana nazvaného „*Deep Air*,“ snížení dechové frekvence snižuje absorpci plynů. Zcela zřejmě to nikdo nepovažoval za pouhý vědecký pokus provedený (což je obzvláště ironické) jedincem, který později stanovil maximální limity tolerance kyslíku ve výši PO₂ při 1,6 ATA pro agenturu provádějící výcvik na technické potápění. Za zmínku také stojí, že právě tento člověk byl spoluzakladatelem zmíněné agentury.

Jako tajný spolek

Jakmile se nitroxové příručky objevily na veřejnosti, známá elita – manažeři potápěčských středisek a ředitelé kurzů – spustili do té doby nevídanou výzvědnou operaci. Začala opakovaným porušováním soukromí. Vedení podniků s rekreačním potápěním začalo kontrolovat potápěčské počítače svých zaměstnanců více než Google a Facebook. V některých střediscích byly po ukončeném denním potápění počítače dokonce zabavovány, někdy se tak dělo i při návratu do práce po dni volna. Docházelo k hádkám a tahanicím, ale i k propouštění, tabule před barem zmizela a jako mnozí předchůdci v podobných

situacích v minulosti, i v tomto případě se členové *Klubu do 100 metrů* uchýlili do podzemí a scházeli se na pečlivě utajovaných místech. Mnozí si museli pořídit druhý potápěčský počítač, o kterém nikdo další nevěděl. Pod zmíněnou persekucí se chovali jako nějaká tajná sekta, začali zpochybňovat a vyvracet oficiální údaje, fyzikální zákony, dynamiku plynů i fyziologii. Kladli otázky jako: „Proč nedochází k nehodám v hyperbarické komoře při parciálním tlaku kyslíku 2,8?“

Musím připustit, že když jsem jednou pracoval jako dobrovolná pomocná síla u místní hyperbarické komory, byl jsem svědkem jednoho (ale jen jediného) případu kyslíkové toxicity. A v jednom potápěčském časopise byly sice zveřejněny výsledky studie na téma „[suchá toxicita](#)“ s názory různých odborníků a specialistů, ale už se nedalo nic dělat – démonizace hloubkového potápění se vzduchem se vlastně stala oficiální propagandou. Systematicky se falšovala data, potlačovala se svobodná vůle a byla zavedena jakási potápěčská policie. Potápěčská komunita se rozdělila a rozšířila se v ní atmosféra podezíravosti. Nezávislé pokusy se nepovolovaly a zamlčovaly. Jediný závěr, který z toho vyplynul, byl takový, že trimixová lobby zcela ovládla situaci.

Členové Klubu však hnáni svým přesvědčením pokračovali v průzkumu tohoto neznáma, a to až s vášní skutečných revolucionářů.

Najednou a náhle s tím úplně skončili. A byl už nejvyšší čas. Všichni místní provozovatelé potápěčských podniků totiž měli obavy, aby se jim nedostali na palubu nějaký členové Klubu, a to hlavně v dnech, kdy měli mít volno. Takoví potápěči se vydávali do hloubek sami nebo ve dvojicích, ale výhradně s jinými členy Klubu. Své ponory totiž prováděli ve dnech, kdy jim místní lékaři (odborníci na potápěčskou medicínu) doporučovali, aby do vody nešli a desaturovali se. Několikrát jsme nahlédli do jejich počítačů. Dokonce jsme jim je ukryli a pokusili se je odradit od momentálního potápění.

Milý Tome a milá Patty (Mount), jestli čtete tento článek, tak vám dochází, kdo zavinil, že vám záhadně zmizely vaše nitroxové počítače Aladin, ano, právě ty, v kterých se uvažovalo o kyslíkové toxicitě překračující všechny dosavadní limity. A jak se vám najednou večer jako zázrakem vrátily zpět. Nechtěli jsme se s vámi hádat, ani vás špehovat, ale především jsme nechtěli zažít na své lodi žádné vážné nehody! Ono totiž není žádná legrace muset se vydat hledat potápěče, který se nevyonořil. Myslím si, že i Klub to nakonec pochopil a přijal.

Celou skupinu zřejmě definitivně přesvědčila velmi smutná nehoda, ke které došlo během jednoho ponoru nedaleko pobřeží, kdy se ukázalo, že kyslíková toxicita může nastat i dost později po dostavení se prvních příznaků (tj. brnění rtů, tunelové vidění nebo podivné grimasy předcházející křečím). Počítačový profil ukázal, že křeče zasáhly potápěče v hloubce 60 metrů při jeho návratu z hloubky 100 metrů.

Od želé až k sušenkám. Jak moc opáleně vypadám?

Dlouho a usilovně jsem hledal důvody, proč tito lidé riskují život, aby si sáhli až na dno této propasti. Pro člověka jako jsem já, který se nikdy nepotápěl se vzduchem pod onu fatální hranici 66 metrů (můj nejhlubší ponor se vzduchem byl 62 m), to bylo naprosto nepochopitelné. Někteří členové Klubu pokračovali s ponory se vzduchem pod 100 metrů i po zavedení praxe s používáním trimixu. Neuměl jsem si to vysvětlit. Ale tehdy mi bylo nejasných i mnoho dalších věcí. Například jsem si neuvědomoval, proč se chtěli tito jedinci překonávat a jak se k tomu navzájem hecovali. Katy (říkejme jí tak), typická členka Klubu, mi to vysvětlila po svém.

Vyprávěla mi, jak jednou seděla na známém výběžku u dna Žraločího útesu. „Znáš to místo, je to v hloubce asi 100 metrů?“

„Samozřejmě, bývám tam se svými klienty prakticky každý den“, odpověděl jsem!!

„Ach jo, zapomněla jsem, že i ty jsi jeden z těch zbabělců.“

„Ano, já jsem ztělesněný poseroutka.“

Věnovala mi útrpný úsměv. Katy byla až průzračně „čitelná“ a jasná excentrička.

„Přede mnou proplouvalo mnoho žraloků. Na tom výběžku jsem pociťovala něco jako smír sama se sebou a s celým vesmírem. Chtěla bych tam zůstat na věky. A také bych tam možná zůstala, ale pak se přihodilo něco zvláštního,“ dodala.

„Co se stalo?“

„Náhle jsem měla neuvěřitelnou vidinu.“

"Spatřila jsi velrybu?"

„Ne, to ne.“

„Obrovskou oliheň?"

„To už vůbec ne.“

„Tak co?"

„Růžového slona.“

„Slona? Růžového? V hloubce 100 metrů?"

„Ano. Růžového slona.“

"Aha."

„Ten den jsem si uvědomila, že musím s potápěním se vzduchem do velkých hloubek definitivně skončit“, řekla rezignovaně, ale zároveň rezolutně.

Několik let jsem pak přemýšlel, zdali ve skutečnosti neviděla obrovskou oliheň a považovala ji za slona. Bohužel jsem se to nikdy nedozvěděl. Nemám ponětí, jaké to je potopit se do hloubky 100 metrů se vzduchem a také jsem to nikdy nechtěl zažít. Ale jsem si jistý, že pro Katy a jí podobné kolegy to znamenalo něco víc, než se jen předvádět. Kdyby to bylo jen o rekordech a smrtelně nebezpečných výzvách, určitě by v tom Klubu nebylo tolik žen. Ženy nebývají tak vychloubačné muži, to je téměř vědecky prokázáno.

Tak o co tedy šlo?

Téměř jistě šlo o nechvalně proslulé rekreační použití dusíku, onoho nejrozšířenějšího plynu v atmosféře. A prakticky zdarma. Pochopil jsem to, když jsem jednou sledoval vzrušenou debatu mezi dvěma svými přáteli (ani jejich jména neuvedu). Jeden z nich se pokusil dostat se do hloubky 100 metrů jen tak pro zábavu, samozřejmě se vzduchem. Ten druhý jej uchopil za ploutve a vytáhnul nahoru. Oba se vynořili bezpečně, ale když onen záchránce svému příteli vynadal, tak ten se ospravedlňoval následovně:

„Neumíš si představit ten neuvěřitelný pocit.“

„Kamaráde, udělej mi jednu laskavost. Jestli si nemůžeš pomoci a musíš se zhulit, tak to udělej někde v poušti. Nejhorší, co se ti tam může stát, je, že budeš polykat písek. Ale nikdo nebude muset riskovat život, aby tě vytáhl zpátky do bezpečí!“

Ze všech příběhů, které jsem na toto téma slyšel, mi připadá právě tento jako nejstručnější vyjádření celé filozofie zmíněného *Klubu do 100 metrů*.

###

Epilog: Klub do 100 metrů zanikl víceméně spontánně, částečně z přirozených důvodů. Mosazné štítky se jmény na barovém pultu, které oslavovaly mimo jiné i členy Klubu, byly odstraněny. Namísto toho se z podzemí vynořilo nové náboženství pod heslem „Dělat vše správně“, což vymýtilo někdejší šamanismus typu „Do hloubky se vzduchem“. A všechna ostatní náboženství inspirovaná vodou se tomuto novému dogmatu přizpůsobila. Když se podíváme na současnou situaci, tak vidíme, že z bývalých členů Klubu se stali vážení manažeři potápěčských středisek a také vynikající kuchaři. Z potápěče, který byl za ploutve vytažen ze stometrové hloubky, je nyní trenér instruktorů působící ve významné agentuře provádějící výcvik na technické potápění. A pochybuji, že by se mu chtělo vyprávět svým studentům, co provedl 17. listopadu roku 1998.

Máte i vy svůj příběh o ranných časech „hloubkového potápění se vzduchem“, nebo znáte nějaký podobný potápěčský klub? Jestliže ano, rádi bychom se to dozvěděli. Zašlete prosím svůj příběh nebo komentář na editor@alrtdiver.eu.

Zajímavé je, že agentury zabývající se technickým potápěním se stále nemohou sjednotit na tom, jaké by měly být bezpečnostní limity pro potápění se vzduchem. O jejich úvahách se můžete dočíst v [Poblouznění technikou: Hloubka, narkóza a školicí agentury](#).

¹ Poznámky pod čarou: Pravidla šíření zpráv v oblasti Sharm el Sheikhu (27° 54' N - 34° 19' E)

1. Pravidlo překrucování. Díky mezinárodnímu složení místní komunity se každá zpráva překládá postupně z arabštiny do francouzštiny, z francouzštiny do angličtiny, z angličtiny do italštiny a z italštiny do němčiny. Tatáž zpráva se také mění podle nálady a povahy jejího překladatele.
2. Pravidlo rychlosti. Rychlost šíření zprávy je nepřímo úměrná její závažnosti. Méně důležité a téměř nesmyslné zprávy se šíří jako fotony téměř rychlostí světla a ve vlnách.
3. Pravidlo důvěrnosti. Schopnost zprávy šířit se je přímo úměrná její důvěrnosti, proto mimořádně důvěrné zprávy šíří co největší množství šířitelů.
4. Pravidlo personalizace. Každý šířitel zpráv si osvojuje právo něco přidat a něco vynechat.
5. Pravidlo nenechat si nic pro sebe. Každá ústně sdělená informace patří celé komunitě, proto se jí musí poskytnout.
6. Nebezpečí telepatie. Absolutně tajné a důvěrné skutečnosti mají tendenci šířit se telepaticky: Sice ještě nikdo nic neřekl, ale každý už to ví.

(Úryvek z knihy *Shamandura Generation* - [k dostání v DAN shopu](#))

Více na téma do hloubky se vzduchem a tréninkové standardy se dočtete v: **[Poblouznění technikou: Hloubka, narkóza a školící agentury.](#)**

Více informací o nejnovějším výzkumu prováděném nadací DAN Europe na toto téma získáte v článku **[Měření narkózy způsobené inertním plynem.](#)**

Jaký je váš vztah k hloubce a narkóze? **[Udělejte si test!](#)**